

A HATÁROK VÉDELMEBEN

Frank FÜREDI: *Célkeresztben a határok*. Fordította: BETLEN János.
Közép- és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Közalapítvány,
Budapest, 2021. 408 oldal, 3390 Ft

A Kenti Egyetem világhírű szociológusprofesszora, a XXI. Század Intézet tudományos munkatársa, **Frank Füredi legújabb, magyarul megjelent könyvében a kozmopolita szellemmel és a globalista szerzőkkel vitakozik**. A kozmopoliták ugyanis mindent, ami nemzeti, fel akarnak oldani. Így nemcsak a nemzetek földrajzi határait, hanem a nemzeti szuverenitást, a nemzeti identitást, a nemzethez kapcsolódó demokráciát és állampolgárságot is támadják. Mint „nyitott szellemű” elmék, megkérdőjeleznek számos jelképes határt is. Ilyen például az értékítélet és az előítélet határa. A kozmopolita gondolkodók olyan szabadságra töreksenek, mely mentes minden közösségi kötelektől, s ezáltal a közösségi kötelektől és a kötelességektől is. A kozmopoliták a legelvontabb jellemzőikre redukálják az embereket – miután lehántják róluk a hagyományos közösségi kötelekeket.

Füredi határokról szóló művének kilenc fejezete szervesen egymásra épül. A bevezető fejezet szerint a nyugati társadalmak elidegenedtek a határoktól, legyenek azok akár földrajziak, akár jelképes értelműek. A nyugati társadalmak *hagyomány utáni* kultúrája nem képes igazán jelentést tulajdonítani a határoknak, így pedig az élet minden területére kiterjed a nyitottság és kötetlenség szelleme. A szerző szerint azonban a határ a közösségi lét és az együvé tartozás záloga, meg kell tehát őrizni jelentőségét! Az embereket összekapcsoló kötelekek ugyanis egy közös térben jöhetnek létre.

Füredi ezután az erkölcs és az értékítéletek jelentőségéről ír. A szerző szerint az értékítéletekben az ember határvonalakat húz, s ezzel segít másoknak megérteni, hogy meddig mehetnek el, hol kell megállniuk. Enélkül minden más határmegvonás is értelmét veszti. Ezért kezdi Füredi könyvét ezzel a témával, s ezzel is fejezi be. Füredi úgy látja, hogy jelképes határvonalak

és maga a különbségtétel nélkül nem alakulhatnak ki erkölcsi szabályok sem. A valóban létező különbségek felismerése azonban nem diszkrimináció. Az erkölcs kijelöli életünkben az eligazító határokat és határvonalakat. A szerző szerint ugyanakkor az angolszász kultúrában a „ne ítélkezz” valóságos tizenegyedik parancsokká nőtte ki magát, miután elhomályosult a különbség az értékítélet és az előítélet között. A '60-as évekre divattá vált a különféle identitásokhoz és magatartásformákhoz fűződő értékmentes viszony, azóta pedig a nem ítélkező magatartás vált általánossá.

Füredi könyvében a nyitottság szellemével is vitába száll. Mint írja, az értékítélettől való tartózkodás a nyitott elme sajátja, és a nyitottság, a határnélküliség koreszméjéhez kapcsolódik. A nyitottság eszménye az, aminek szellemében a kozmopoliták megvetik a határvonalakat és választóvonalakat, mert ezek szerintük az ún. „zárt társadalmak” érdekeit szolgálják. A szerző szembe állítja a szabadon választott, sokszínű, pusztán racionális szerződésekre épülő kozmopolita közösségeket a hagyományos, beleszületettségen alapuló közösségekkel, melyeket többek között

a közösségi szolidaritás és lojalitás szövete tart egyben. A kozmopoliták a nemzethez, a családhoz kötődő lojalitást elvetve, azt racionális szabályokkal és előírásokkal helyettesítik. A nyitottság védelmezői a hagyományokra épülő, *politika előtti* közösségeket és közösségi kötelekeket veszik célba, melyeket a nyitottság útjában álló akadályoknak minősítenek.

A kozmopoliták a nemzeti szuverenitást, a nemzeti alapú demokráciát és állampolgárságot is megkérdőjelezik – olvassuk a következő fejezetben. A kozmopolitizmus közösségellenes ideológiává vált, kifejlesztette a csak emberi jogokkal bíró absztrakt individuumot. Ő nem más, mint a kozmopolita (állam)polgár. A koz-

mopolita szelleműek meg akarnak szüntetni minden különbséget az emberek között, így az állampolgárok és a nem állampolgárok közötti különbségtételt is. A kozmopolita liberálisok szerint a magyar politika tekintélyelvű, ezért nem lehet demokratikus. Füredi szerint az EU kozmopolita demokráciájából „csupán” a démosz hiányzik – ezzel szemben a magyar kereszténydemokrácia határozottan közösséglvű.

Ezt követően a szerző a magán- és a közsféra határainak megsértését tárgyalja. Úgy látja, hogy a magán-szféra sérthetlensége károkat szenvedett, ami a nyitottság és átláthatóság (transzparencia) koreszméjének következménye. Amint láttuk, a kozmopolita szellemi nyitottság megkérdőjelezi a határokat és a korlátokat, így azt is, ami a közszférát a magánszférától elválasztja. Az uralkodó szemlélet fő vonása az érzelmek kitegetése, amely követi a 21. század nyitottság- és nyilvánosságkultúráját. A „verseny” most már azért zajlik, hogy ki tud még többet kitegetni. Ezt követően Füredi a politikum személyessé válásáról ír. Hagyományosan a politika a közérdekről, a közjóról és más, a közösséget érintő kérdésekről szól nyilvános, érvelő viták keretében. Füredi szerint a személyes ügyek politikaivá válnak, a közéleti ember elbukik, a közélet kiüresedik. Úgy látja, hogy „mindenekelőtt az angol–amerikai világra érvényes, hogy a fontos közügyek megvitatása helyett a közszereplők magánéletére terelődik a szó”. Elenyészik a személyes és a politikai tér határa, így a személyes ügyek a közszférába helyeződnek, kárt okozva a politikai életnek. Mindeközben a politika lealacsonyodásának vagyunk a tanúi, a politikai nézet és a személyes identitás ugyanis összeolvadt. Ha valakinek a véleményével szállunk szembe, egyúttal személyes identitását is

támadjuk. Nem csoda, hogy Füredi a szélsőséges identitásválság állapotát is szemrevételezi. A valahová tartozás érzése az identitás lényeges összetevője. Füredi úgy látja, hogy a hagyományok utáni világban *az ént már nem örököljük, hanem aktívan termeljük*. Ennek része, hogy megbomlanak a generációk közötti lélektani és erkölcsi határvonalak is, a felnőttkorhoz immár nem társul az erkölcsi tekintély, így a felnőttek nem tölthetik be a példakép szerepét sem a fiatalok számára.

Egy következő fejezetben Füredi a bináris gondolkodás elleni támadásról és a fogalmi határok lebontására tett kísérletről ír. A bináris gondolkodás kétértékű, ellentétekre épülő gondolkodás, ahol a fogalmi határok élesek, így a szerző szerint a bináris gondolkodás elleni fellépésben a határok általános elutasításának megnyilvánulását láthatjuk. Akik negatív jelentést adnak a „bináris” jelzőnek, visszarettennek attól, hogy erkölcsi és fogalmi határokat kezeljenek. A bináris gondolkodásnak is megvan a maga érvényességi köre, erre vonatkozólag Füredi számos példát is említ. Napjainkban a bináris kategóriák elleni támadások különösen felerősödtek az identitásról és a nemi szerepekről szóló vitában, hiszen a bináris gondolkodás tagadja a nemi fluiditást – olvassuk a kötetben.

A hagyományos határok, értékek és korlátok egyseks „önkitaljesítésének” útjában álló akadályoknak bizonyulnak. Füredi úgy látja, ha az emberek elidegenednek közösségüktől, előtérbe kerül a személyes tér és az azt védő határok. Az új határvonalak már személyre szabottak lesznek, ami szintén politikai kérdéseket vet föl. A szerző művét azzal zárja annak címére utalva, hogy a nyugati társadalomnak újra meg kell tanulnia, hogyan húzzon határokat és választóvonalakat.

SZÉKELYNÉ CSUKA OLGA

Közös határ – A Vereckei-hágónál létrejött magyar–lengyel határ 1939-ben (Fortepan / Schermann Ákos)